

Kapetan fregate
mr RADOSAV ŠULJAGIĆ
mr NATAŠA MRKIĆ

Prikaz oružane agresije na Libiju

Oružana agresija sa distance postala je praksa i sredstvo kojim se rešavaju pojedini vojno-politički problemi na perifernim ratištima NATO i Varšavskog ugovora. Time je ona postala potencijalna opasnost za sve male i vojnički slabije zemlje, koje se nalaze na takvim prostorima jer je direktno usmerena protiv njih. To nam nameće opštedruštvenu potrebu za izučavanjem takvih agresija i traženjem optimalnih rešenja radi uspešnog suprotstavljanja takvim napadima.

Protagonisti dejstva sa distance strategijskog nivoa i značaja i oružane agresije sa distance su SAD i Izrael. S tim u vezi je i oružana agresija SAD na Libiju 1986. godine, u kojoj su primenjena mnoga saznanja interesantna za ratnu veštinu. Upravo zbog toga je oružana agresija SAD na Libiju primer za izučavanje procesa izvođenja (pripreme i izvršenja) savremene oružane agresije sa distance i za izvlačenje određenih pouka. Radi toga je u ovom članku i izložen proces njenog izvođenja, onako kako su ga prikazali autori sa Zapada.

Polazne osnove razmatranja

Analiza dosadašnje ratne prakse ukazuje na činjenicu da je razvoj naučnih saznanja iz oblasti vojnih nauka bitno uticao i na razvoj načina izvršenja i oblika ispoljavanja oružanih agresija. Istovremeno, ta analiza pokazuje da su i pojedine vladajuće vojno-političke strukture direktno insistirale na razvoju striktno usmerenih vojnonaučnih saznanja, koje će neposredno ili posredno omogućiti ispoljavanje oružanih agresija. Tako je, na primer, intenzivni razvoj vojnonaučnih saznanja posle prvog svetskog rata bio usmeravan i na razvoj onih saznanja koja su omogućila proizvodnju i primenu borbenih i neborbenih sredstava kojima

su pojedine države kasnije izvršavale oružane napade strategijskog nivoa i značaja na snage i objekte protivnika, a da pri tome pripadnik njihovih oružanih snaga nije prelazio međunarodno pravno priznatu državnu granicu protivnika na moru i kopnu. To je omogućilo da se u savremenoj ratnoj praksi pojavi novi tip oružane agresije, koja je u vojnoj literaturi označavana kao: vazdušni rat, rat u vazduhu, vazdušna agresija, vazdušni napad, itd. U našoj ratnoj veštini taj novi tip agresije sve više se poima i označava kao *oružana agresija sa distance*.

Polazeći od mnogih naših i stranih shvatanja o oružanoj agresiji, mi pod oružanom agresijom sa distance podrazumevamo dve slične, ali u nekim detaljima iznijansirane pojave: 1) *oružana agresija sa distance kao paradigma*, odnosno kao svojevrsna idealna i teorijski sveobuhvatna pojava oružane borbe, i 2) *oružana agresija sa distance kao realna pojava oružane borbe* u savremenoj praksi ratne veštine.¹ Smatra se da je prva oružana agresija sa distance kao realna pojava izvršena u okviru takozvanog vazdušnog rata, koji su oružane snage fašističke Nemačke vodile protiv Velike Britanije u toku 1941. i 1942. godine. Međutim, koliko nam je poznato, genetički posmatrano praktično ispoljavanje oružane agresije sa distance bilo je ovim redosledom: 1) avgust 1967. godine — oružana agresija SAD na Demokratsku Republiku Vijetnam (Severni Vijetnam); 2) 07. 06. 1981. godine — oružana agresija Izraela na Irak (oružani napad na irački nuklearni kompleks »Osikak«)²; 3) 06. 06. 1982. godine — oružana agresija Izraela na Liban (oružani napad na objekte sirijskog vazduhoplovstva na teritoriji Libana); 4) 01. 10. 1985. godine — oružana agresija Izraela na Tunis (oružani napad na privremeno sedište Palestinske oslobodilačke organizacije u Tunisu) i 5) 15. 04. 1986. godine — oružana agresija SAD na Libiju.

Pretpostavlja se da su sva dosadašnja najvažnija iskustva o izvođenju dejstava sa distance i oružanih agresija sa distance, iz prethodnih ratova i oružanih sukoba, detaljno izučena, saznavno dograđena, modifikovana i na školski na-

¹ O tome videti opširnije razmatranje u »Vojnom delu« br. 5/87, str. 82—86.

² Ovaj oružani napad treba razlikovati od neuspelog oružanog napada iranskih oružanih snaga na iste objekte, izveden 30. 12. 1980. godine, u okviru već započetog iračko-iranskog rata.

čin praktično primenjena u oružanoj agresiji SAD na Libiju. Takođe se pretpostavlja da je ova oružana agresija poslužila i kao praktična provera efikasnosti sadašnje vojne doktrine SAD i NATO, u njihovom opredeljenju za primenu oružane sile na prostoru van glavnog ratišta NATO i Varšavskog ugovora. Stoga je bilo sasvim opravdano očekivati da će oružane snage mnogih zemalja pomno istraživati ovu agresiju i da će se o njoj znatno više pisati i raspravljati. Međutim, suprotno svim očekivanjima o njoj su javno (u vojnim publikacijama) najviše pisali autori sa Zapada, dok su ostali istraživači — naročito oni sa Istoka — ostavili svetsku vojnu javnost bez svojih napisa. S obzirom na to (a uvažavajući značaj dubljeg i šireg saznavanja savremene oružane agresije sa distance) mi smo se odlučili da detaljnije opišemo proces izvođenja oružane agresije na Liban, onako kako su ga prikazali u svojim tekstovima autori sa Zapada. Pri tome nismo imali drugih pretenzija, pa je zadatak čitalaca da samostalno izvlače pojedine zaključke iz onih oblasti oružane agresije sa distance koja je predmet njihovog bližeg interesovanja i praktikovanja.

Priprema oružane agresije na Libiju

Analizirajući tekstove autora sa Zapada može se uočiti da je oružana agresija na Libiju pripremana duži vremenski period, pri čemu je veoma detaljno planirana i organizovana. Kao povod za konkretne pripreme, navodno, poslužile su terorističke akcije na aerodromima u Rimu i Beču, decembra 1985. godine, za koje je direktno ili indirektno bilo optuženo najviše libijsko rukovodstvo, na čelu sa pukovnikom Gadafijem. U skladu sa optužbama, pripreme su započete i obavljene pod izgovorom podizanja opšte spremnosti oružanih snaga SAD u Mediteranu za borbu protiv država koje podržavaju terorizam svetskih razmera. Shodno tim opredeljenjima pripreme su bile direktno usmerene prema Libiji i njenim ratnim potencijalima, koji ugrožavaju vitalne interese SAD na tom prostoru — slobodu plovidbe u međunarodnim vodama zaliva Sidra.

Pripreme su obavljene prema strogim uputstvima iz Bele kuće i Pentagona. Njima je neposredno rukovodio komandant Šeste flote viceadmiral Frank B. Kelso II. Inten-

zivnim izviđanjem iz vazdušnog prostora i sa mora prikupljeni su neophodni podaci o svim objektima na teritoriji Libije koje je trebalo napasti. Na osnovu tih podataka, operativna grupa (u posebno formiranoj komandi) na nosaču aviona (NA) *Coral Sea* (CV-43) obradila je sve moguće objekte napada i prema njima razradila odgovarajuće taktičke zamisli.³ U toku intenzivnog planiranja razrađeni su odgovarajući simulacioni modeli (navodno samo četiri) u koje je ugrađena zamisao za praktičnu pripremu i konkretno izvršenje agresije. Uz povremene i manje korekcije odluke i osnovnog plana tzv. operacije u Libiji, po tim modelima je i izvršena oružana agresija. Na primeru tri modela bile su razrađene i proverene tri etape plansko-organizacijske pripreme, a na primeru četvrtog modela bila je razrađena i proverena etapa neposrednog i strogo usmerenog izvršenja oružane agresije. Navodno, prema tim modelima ona je, na klasično školski način, i započeta i završena.

Pre početka realizacije planiranih etapa izvršena je prethodna priprema, koja je do 26. januara 1986. godine (oko 30 dana) bila uglavnom usmerena na: 1) potpunije upoznavanje oružanih snaga Libije; 2) obuku udarnih pomorskih i vazduhoplovnih sastava Šeste flote (Commander Task Force ili *CTF-60* sa Task Groups 60.1 i 60.2) u predviđenim taktičkim postupcima; 3) provokativne akcije u neposrednoj blizini morske obale Libije. Ukratko, ona se sastojala u sledećem:

1) komanda Šeste flote je uvažavala potencijalne mogućnosti oružanih snaga Libije, jer su one posedovale i poseduju velike količine borbenih sredstava sovjetske i francuske proizvodnje. U Libiji je već duže vreme boravio izvestan broj stranih vojnih stručnjaka i savetnika, koji su pomagali u obuci i upotrebi naoružanja i opreme. Osim toga, oružane snage Libije imale su relativno veći broj savremenih borbenih aviona, helikoptera i pokretnih raketnih sistema zemlja-vazduh (SAM-surfaceto-air missile) koji su predstavljali najveću potencijalnu opasnost za oružane snage SAD. Stoga su one uložile mnogo truda da tačno odrede njihov raspored, u čemu su uglavnom uspele;

³ Radi lakšeg korišćenja navedenih izvora podataka, u daljem tekstu upotrebljavamo skraćenice i izraze za pojedine snage i sredstva, koji se koriste u jeziku ratne veštine oružanih snaga SAD. Smatramo da su navedeni izrazi i skraćenice poznati čitaocima, pa ih zbog toga nismo prevodili na jezik naše ratne veštine.

2) udarne pomorske snage Šeste flote i njena palubna avijacija i helikopteri uglavnom su uvežbavali taktičke postupke: a) održavanja optimalnog rasporeda pomorskih snaga za kontrolu prostora morske površine i ispod morske površine; b) održavanja pogodnog rasporeda pomorskih snaga za izviđanje teritorije Libije; c) održavanja optimalnog rasporeda pomorskih snaga za održavanje optimalnog rasporeda patrola borbene avijacije u vazdušnom prostoru (CAP-Combat Air Patrole) i patrola u pripravnosti na palubama nosača aviona (SUCAP-Surface Combat Air Patrole); d) održavanja CAP između rasporeda CTF-60 i teritorije Libije (24 časa na dan) u prostoru prikupljanja podataka o letovima objekata u vazdušnom prostoru (FIR-Flight Information Region); e) formiranja borbenih grupa CAP i SUCAP (navodno po tri borbene eskadrile) za permanentno i sukcesivno održavanje borbene pripravnosti po 13 časova na dan; f) održavanja borbenih grupa CAP što duže u vazdušnom prostoru punjenjem goriva u letu iz aviona cisterni (KA-6); g) održavanja aviona (»osmatračkih stanica«) na optimalnoj udaljenosti od libijske državne granice na moru — 12 M od morske obale kopna, i h) ostalih pratećih, radnih, planskih i organizacijskih postupaka;

3) provokativne akcije su uglavnom izvodile snage Šeste flote izvođeci vežbe na moru i u vazdušnom prostoru u međunarodnim vodama koje se graniče sa libijskim teritorijalnim vodama. Te akcije su, uglavnom, izvodile borbene grupe udarnih pomorskih snaga (SVBGs — Carrier Battle Groups) koje su bile formirane prvo (19 brodova) oko NA *Saratoga* (CV-60) i *Coral Sea*, a zatim (u martu, 30 brodova) i oko NA *America* (CV-66). Aktivnosti su bile strogo usmerene na izazivanje i saznavanje taktičkih postupaka snaga libijskog ratnog vazduhoplovstva (LAAF-Libyan Arab Air Force) i ratne mornarice (LAN-Libyan Arab Navy). Navodno, prve provokativne akcije izvedene su 14. januara 1986. godine, a zatim su strogo planski i organizovano izvedene u tri faze — prva od 24. do 30. januara; druga od 10. do 15. februara; i treća od 23. do 29. marta 1986. godine.⁴

⁴ U vojnoj literaturi SAD mogu se pronaći i druge (različite) podele. Tako se npr. navodi da je celokupna operacija u Libiji (OVL) bila izvedena u četiri faze i to — I: 26—30. januara; II: 12—15. februara; III: 23—29. marta, i IV: 10—18. aprila 1986. godine. O tome videti u časopisu »Proceedings«, August 1986, str. 42—48 i Novembar, 1986, str. 40—52.

Pre početka prve faze, odnosno u toku njene pripreme libijski avioni *MIG-25* izvršili su presretanje aviona Šeste flote *EA-3* (opremljenog elektronskom opremom za izviđanje i elektronsko ometanje), koji se nalazio na rutinskom zadatku izviđanja severno od tripolskog *FIR*. Taj događaj i prethodne pripreme znatno su uticale da oružane snage SAD intenziviraju vežbe *CAP*, *SUCAP* i *CVBG_s*. U skladu sa tim pripremama i s planom za izvođenje operacije u Libiji (*OVL-Operations the Vicinity of Libya*), započeto je izvođenje prve faze ili *OVL-1*.

Prva faza je izvedena u prostoru (*FIR*) izvan $32^{\circ} 30'N$, tzv. Gadafijeve linije smrti (*Line of Death*) sa dve *CVBG_s* i nosačima aviona *CV-43* i *CV-60*. U njoj je izvršena ekstenzivna priprema bez preduzimanja značajnijih provokativnih akcija. U toku noći 25/26. 01. 1986. godine obe *CVBG_s* zauzele su svoje pozicije u prostoru *FIR* i bile su spremne za sopstvenu odbranu, uz prethodnu saglasnost pretpostavljenih komandi da odgovore adekvatnom merom na svaku pretnju protivnika. Ujutro 26. 01. 1986. godine usledilo je presretanje grupe libijskih *MIG-25*, (*Foxbat*) koja se uputila prema isturenom izviđaču *CAP* (*F/A-18 Hornet*) u prostoru *FIR*. Presretanje su izvršile grupe lovačke avijacije (*LA*) tipa *Hornet* sa *CV-43*, preduzimajući sve potrebne taktičke postupke i mere za borbu u vazдушnom prostoru. Navodno, one su veoma lako manevrisale prema grupama *MIG-25* (oko 10—15 minuta svako praćenje) bez neposrednog susretanja, lansiranja raketa i protivudara. Takođe su i kasnije sve grupe *CAP* (*Hornet* sa *CV-43* i *F-14 Tomcat* sa *CV-60*) veoma lako manevrisale i presretale (oko 6 časova dnevno) avione libijskog ratnog vazduhoplovstva: *MIG-25*, *MIG-23* (*Flogger*), *Su-22* i ponekad *Mirage-V_s* i *Mirage-L_s*. Sistem *PVO* funkcionisao je besprekorno, kao i celokupna oprema — naoružanje. Libijsko ratno vazduhoplovstvo nije moglo dozvoliti avionima Šeste flote da lete slobodno u prostoru koji su smatrali libijskim. Zato su svako presretanje smatrali aktom neprijateljstva, ali se zbog tehničke i taktičke inferiornosti nisu upuštali u vazdušne borbe i otvoreno neprijateljstvo. Posle četiri dana izvođenja *OVL-I*, obe *CVBG_s* su se povukle (30. 01. 1986. godine) iz prostora *FIR*.

Druga faza ili *OVL-II* takođe je izvedena u prostoru *FIR* izvan linije smrti sa dve *CVBG_s* i nosačima aviona

CV-43 i CV-60. U njoj je izvršena znatno intenzivnija priprema sa ciljem: uvežbavanja ojačavanja CAP grupama SUCAP (avioni: A-6 Intruder, A-7 Corsair II i F/A-18) i preuzimanja zadataka patrole u vazдушnom prostoru, zatim provere PVO Libije i taktičkih postupaka LAAF, detaljnijeg proučavanja sovjetskog naoružanja i opreme, upoznavanja taktičkih postupaka libijskih pilota prilikom praćenja brodova CVBGs, i proučavanja kako libijski piloti izvršavaju zadatke noću.

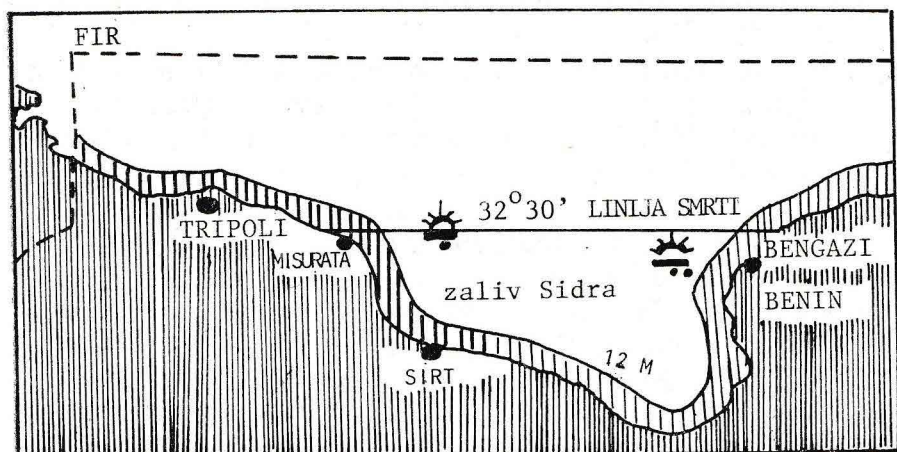
U toku noći 11/12. 03. 1986. godine dve CVBGs sa CV-43 i CV-60 ponovo su zauzele svoje pozicije u prostoru FIR — bliže *liniji smrti*, potpuno spremne za sopstvenu odbranu. Za četiri dana OVL-II izvršeno je oko 160 presretanja aviona LAAF u prostoru FIR. Pri tome se pokazalo da je bila uspješnija primena aviona E-2c (Grumman Hawkeye sa sistemom AEW and C) za dobijanje sveobuhvatne situacije u vazдушnom prostoru od libijskih radarskih sistema na kopnu i aviona IL-76 (Candid sa sistemom AEW and C). Libijski MIG-25 nekoliko puta su preleteli preko CV-43, ali su uvek bili praćeni grupom Horneta pa nisu ispoljavali nikakve borbene namere. Avijacija LAAF nije dejstvovala noću pa su CAP noću presretale samo IL-76 u njegovom letu duž spoljne linije FIR. Druga faza je izvršena 15. 02. 1986. godine bez prelaska *linije smrti*.

Treća faza ili OVL-III izvedena je uglavnom u prostoru zaliva Sidra — navodno radi obezbeđenja slobodne plovidbe i letenja u međunarodnim vodama južno od *linije smrti*. To je ujedno bio i glavni prostor za konfrontaciju, jer je pukovnik Gadafi izjavio da će svaki brod ili letilica Šeste flote, ako pređu južno od navedene linije, biti uništeni.⁵

Uvažavajući stečena saznanja iz OVL-II, oružane snage SAD ojačale su Šestu flotu sa CV-66. To im je omogućilo da formiraju tri CVBG (30 brodova) koje su neposredno pre početka treće faze očistile prostor na oko 150 M severno od *linije smrti* i noću 22/23. 03. 1986. godine uplovile u prostor unapred određenih pozicija. U tom prostoru su formirale borbeni raspored za sopstvenu zaštitu od napada iz vazdušnog prostora, sa kopna, mora i ispod morske površine. Nosač aviona CV-66 bio je određen da dejstvuje od 00,00 do 12 sati, CV-60 od 12 do 24 sata, a CV-43 od 5,30 do 18,30

⁵ »Proceedings«, Novembar, 1986, str. 44.

svakog dana. Cilj je bio da se prekrije dnevno vreme — posebno vreme dnevnog svetla koje je najviše odgovaralo za dejstvo LAAF. Površinske udarne snage bile su spremne 23. 03. 1986. godine da pređu *liniju smrti*.

ŠEMA 1 — PROSTOR OPERACIJE U LIBIJI — III FAZA.

FIR se odnosi na tripolsko područje za prikupljanje podataka. Tri tačke ispod »linije smrti« predstavljaju mesta gde su libijski brodovi (čamci) bili potopljeni ili oštećeni.

Treća faza je praktično počela 23. 03. 1986. godine u 17,30 kada su grupe CAP preletele *liniju smrti* podržane SUCAP i avionima E-2C i EA-6B (Prowler) za elektronska i protiv elektronska dejstva. One su uspostavile potpunu kontrolu prostora u zalivu Sidra — do državne granice Libije na moru i u vazдушnom prostoru. Time su bili stvoreni neophodni uslovi za dejstvo CVBG u tom prostoru.

U šest sati 24. 03. 1986. godine grupa brodova (SAG—Surface Action Group) *Ticenderoga* (CG-47), *Scott* (DDG-996) i *Caron* (DD-970) podržane CAP, SUCAP, E-2C i EA-6B prešli su *liniju smrti*. U 07,52 libijske oružane snage su napadale raketama zemlja-vazduh (PVO) SA-5 SAM (Gammon) južnu grupu CAP-F/A-18 sa CV-43. Rakete su bile lansirane sa položaja u blizini Sirte na južnoj obali zaliva. Nakon intenzivnog ometanja one su pale daleko od objekata napada. Posle toga su grupe CAP-F/A-18 presrele dva MIG-25 koji su pokušali da prodru u prostor FIR. U 12,45 ponovo su bile (bezuspešno) lansirane dve rakete SA-5 SAM i jedna

SA-2 SAM (Guideline), a zatim u 13,14 takođe su bile (bezuspešno) lansirane dve rakete SA-5 SAM sa istog položaja. To je bio dovoljan povod da se Libija optuži za neprijateljski akt prema oružanim snagama SAD. Zato je komandant Šeste flote objavio da će sve oružane snage Libije u prostoru FIR (izvan njenih teritorijalnih voda i vazdušnog prostora) smatrati neprijateljskim.

Neposredno posle ovog upozorenja, SAG je u 14,30 otkrila blizu Misurate libijski raketni čamac (RČ) tipa *La Cambattante IIG*. Njega je napala grupa A-6E sa CV-66 i pogocima dve rakete vazduh-more (V-M) *Harpoon* teže ga oštetila. Oko 15 sati pripadnici oružanih snaga SAD prvi put su prešli državnu granicu Libije. Grupa A-7E sa CV-60 je, sa dve protivradarske rakete AGM-88 (HARM-High-Speed Anti-Radiation Missile), teško oštetila radarsku stanicu sa SA-5 SAM u blizini Sirta. U 16,30 avioni A-6E sa CV-43 i CV-60 blizu Bengazija napali su avio-bombama *Rockeye MK-20* i raketama (V-M) *Harpoon* i lakše oštetili libijsku korvetu tipa *Nanuška II*. Nisu uspeali da je unište jer se ona posle napada priključila jednom trgovačkom brodu i u toku noći uplovila u Bengazi. Pred samu noć, grupe aviona A-7E sa CV-60 su u 18,47 ponovo napale radarsku stanicu za SA-5 SAM i sa dve rakete je uništile.

U toku noći 25. 03. 1986. godine, oko dva sata, bila je otkrivena i druga libijska korveta tipa *Nanuška II*, u međunarodnim vodama blizu Bengazija. Na nju su izvršili napad avioni A-6E sa CV-60 i potopili je. Nakon njenog potapanja oružane snage Libije su prestale da izvode ofanzivna dejstva. Uprkos tome, snage CVBG, CAP i SUCAP bile su u punoj borbenoj gotovosti i narednih četiri dana. One su često plovile i letele do državne granice Libije — 12 M od obala kopna, ali nisu primetile da se bilo koji vojni libijski brod ili letilica udaljio više od 5 M od obale. Primećene su samo kratke i povremene emisije iz radarskih stanica za SAM (z-v), što je ukazivalo na strogo dirigovanu pasivnost. Tako je OVL-III bila završena 29. 03. 1986. godine oko devet sati — po planu, bez gubitaka, povlačenjem snaga Šeste flote na sever »demonstrirajući odlučnost SAD da primene nacionalna prava na međunarodne vode i vazdušni prostor na koje pretenduje Libija«.⁶

⁶ »Proceedings«, August, 1986, str. 47

Izvršenje oružane agresije na Libiju

Oružane snage SAD predviđale su mogućnost oružane agresije na Libiju i za nju su bile potpuno spremne. Ozbiljan povod za to bila je navodna libijska aktivnost na podržavanju i podsticanju međunarodnih terorističkih akcija protiv SAD, života njenih građana i njihove imovine. Neposredan povod za oružani napad na Libiju bile su dve terorističke akcije, i to: 1) otmica aviona kompanije TWA na međunarodnoj vazdušnoj liniji između Rima i Atine 03. 04. 1986. godine, i 2) masakr posetilaca jednog disko-kluba u Berlinu 05. 04. 1986. godine.

Posle ovih događaja, predsednik SAD je 09. 04. 1986. godine dao saglasnost da se izvrši oružana agresija na Libiju radi »prekidanja njene terorističke aktivnosti«. ⁷ Nakon toga usledile su kratkotrajne, ali intenzivne pripreme — naročito pilota, koji su posebno uvežbavali noćno poletanje i sletanje na palube nosača aviona. Za veoma kratko vreme izvršena je: dopuna plana agresije, izbor objekata napada i potpuna priprema snaga (i sredstava) za izvršenje napada.

Kada je obavljen detaljan pregled mogućih objekata napada odlučeno je da se izvrši napad na one vojne objekte u Tripoliju i Bengaziju koji su u neposrednoj vezi sa navodnim međunarodnim terorizmom i na one objekte koji posredno utiču na »ometanje nacionalnih prava SAD na slobodnu plovidbu u međunarodnim vodama zaliva Šidra.« ⁸ Za napad je odabrano nekoliko objekata.

U Tripoliju:

a) *Murrah Sidi Bilal Terrorist Training Camp*: pomorska baza i pomorska akademija — škola za obuku komandosa PLO i »ljudi žaba« iz ostalih terorističkih organizacija;

b) *Tarabulus (Azizyah) Barracks*: glavna komanda i centar za razradu međunarodnog terorističkog programa;

c) *Tripoly Military Airfield*: baza transportnih aviona za prevoz i podršku terorista.

U Bengaziju:

a) *Benghazi Military Barracks — Jamahiriyyah Guard Barracks*: pomoćna komanda, centar (sličan Aziziyah Bar-

⁷ »Proceedings«, Novembar, 1986, str. 45.

⁸ Isto, str. 47.

racks) za Gadafijevu gardu i skladišta rezervnih delova za avione tipa MIG.

b) *Benina Military Airfield*: poletno-sletne staze i hangari za avion tipa MIG.

U skladu sa planom napada na te objekte, iz sastava Šeste flote i RV SAD formirane su odgovarajuće snage za izvršenje napada. Prilikom izbora snaga za izvršenje dodeljenih zadataka razmatrana je i mogućnost upotrebe bojnih brodova *Iowa* (BB-61) i *New Jersey* (BB-62). Od toga se odustalo jer su operativci-planeri zaključili da je njihova upotreba rizična, pa je BB-62 uključen u sastav multinacionalnih snaga za očuvanje mira u Bejrutu. Odabrane su samo one snage koje su mogle sa najmanje rizika da uništavaju manje objekte u naseljenom mestu i da pri tome izbegnu protivdejstvo libijskih oružanih snaga. Izabrani su avioni *F-111F* iz sastava RV SAD i *A-6E* iz sastava RM SAD (u Šestoj floti). Oni su jedini bili tako opremljeni i naoružani da su njihovi piloti (posada) mogli s velikom tačnošću pogađati određene objekte napada u noćnim uslovima, pa čak i u ekstremno nepovoljnim, kakvi mogu da budu u Libiji.⁹ Ostale snage su bile odabrane tako da omoguće i podrže njihovu neposrednu upotrebu.

Već prilikom izvođenja *OVL-I* dobijena je načelna saglasnost za zajedničku upotrebu vinga *F-111F* sa snagama Šeste flote. Od tog vremena, njegova komanda je učestvovala u planiranju i razradi zajedničkih zadataka, pa je on ubrzo (pravovremeno) bio spreman za izvršavanje dodeljenih zadataka. Odluka o njegovoj upotrebi doneta je nakon saznavanja da svi *A-6E* ukrcani na *CV-43* i *CV-66* ne mogu istovremeno napasti svih pet objekata napada. Zato se, nakon dobijanja saglasnosti vlade Velike Britanije da *F-111F* mogu koristiti njene vojne vazduhoplovne baze, pristupilo neposrednoj raspodeli zadataka i formiranju organizacije snaga za njihovo izvršenje.

Plan za izvršenje zadataka bio je veoma jednostavan jer se koristilo saznanje o iskustvima iz noćnih napada na manje vojne objekte u naseljenim mestima, držeći se načela:

⁹ O tome kako su bili opremljeni i naoružani za napad u Libiji vidi u časopisu: »Proceedings«, Novembar, 1986, str. 49.

»Što je plan napada jednostavniji — to je veća garancija za uspeh«. ¹⁰ U tom smislu je bilo odlučeno da:

— avioni *A-6E* sa *CV-43* napadnu objekte vojnog aerodroma u Beninu;

— avioni *A-6E* sa *CV-66* napadnu vojne objekte Al Džamahirija u Bengaziju;

— avioni *F-111F* napadnu vojne objekte u Tripoliju — rezidenciju pukovnika Gadafija, sedište vrhovne komande, vojnu bazu Sidi Bilal, zgradu obaveštajnog centra bezbednosti, stajanke vojnih aviona na civilnom aerodromu i vojni aerodrom Medigu, a da avioni *EF-111A* (Rovens) obezbede njihov let posle napada;

— avioni iz sastava Šeste flote podrže napad osnovnih snaga — *A-7* i *F/A-18*, neutrališu PVO u području Tripolija i Bengazija; avioni *F-14* i deo *F/A-18* obezbede osnovne snage od napada libijskih *MIG* i patrola borbene avijacije u vazдушnom prostoru; avioni *EA-6B* (Prowler) obezbede let *A-6E* posle izvršenog napada; *E-2C* i *E-3A* vrše elektronska dejstva, osmatranje i obezbeđuju komandovanje, i

— komande vazduhoplovnih snaga potpuno slobodno razrade plan izvršenja napada.

Uporedo sa završnim pripremama za oružani napad na Libiju, SAD su počele ulagati navodno ogromne napore da uvere saveznike u Evropi za preduzimanje mirnodopskih (političkih, ekonomskih i drugih) mera, kako bi Libiju »otrgle iz zagrljaja terorizma«. ¹¹ Pošto u tome nisu uspele, predsednik Ronald Regan je odobrio 13. 04. 1986. godine izvršenje oružanog napada na Libiju uprkos izjavi predsednika, pukovnika Gadafija »da je sve strance privremeno smestio u vojne logore radi njihove lične zaštite i očuvanja njihovih života«. ¹²

Akcija za izvršenje oružane agresije na Libiju započeta je 14. 04. 1986. godine u 19,13 po lokalnom vremenu za Tripoli i Bengazi. ¹³ Tada je poletelo 28 aviona *KC-10* (Extender) i *KC-135* (Stratotanker) iz vojnih baza (RAF) Mildenhall i Fairford. Zatim je u 19,36 poletelo 24 aviona *F-111F*

¹⁰ Isto.

¹¹ Isto, str. 50.

¹² Isto, str. 51.

¹³ U vojnoj literaturi SAD se navodi vreme od sedam sati razlike: početak akcije u 12,13 14. 04. 1986. godine; izvršenje napada u 19 sati, a sletanje aviona *F-111F* i *FF-111* u špansku vojnu bazu Rotu oko 3 sata 15. 04. 1986. godine, itd.

(48. borbenog taktičkog vinga) iz vojne baze (RAF) Lakenheath i pet aviona *EF-111A* (20. borbenog taktičkog vinga) iz vojne baze (RAF) Upper Heyford. Avioni nisu mogli da koriste vazdušni prostor iznad Francuske i Španije jer njihove vlade nisu dozvolile slobodan prelet, pa su koristili najkraću (oko 3000 M dužu) marš-rutu kroz međunarodni vazdušni prostor iznad Atlantskog okeana i Sredozemnog mora do prostora napada. To je zahtevalo četiri krcanja goriva u *F-111F* i *EF-111A*. Šest aviona *F-111F* i jedan *EF-111A*, koji su leteli kao rezerva, vratili su se u svoje vojne baze posle prvog krcanja goriva.

Pomorske snage Šeste flote započele su oružani napad sa dve CVBG, bez CV-60 koji je prethodno bio povučen iz Sredozemnog mora. Prva grupa (10 brodova, sa CV-66) bila je pravovremeno (oko 21 sat) zauzela svoju poziciju iznad tripolskog *FIR* — na oko 80—110 M (oko 150—200 km) severno od Tripolija. Sa CV-66 je od 21,45 14. 04. 1986. godine do 1,20 15. 04. 1986. godine poletelo na izvršenje zadatka šest aviona *A-6E* i šest aviona *A-7*. Druga grupa (11 brodova, sa CV-43) morala je prethodno da se kod istočnih obala Sicilije oslobodi pratnje jednog razarača (R) oružanih snaga SSSR i da takođe pravovremeno (oko 21 sat) zauzme svoju poziciju iznad bengazijskog *FIR* — na oko 90—120 M (oko 165—220 km) severno od Bengazija. Sa CV-43 u vremenu od 5 minuta do 1,20 15. 04. 1986. godine poletelo je na izvršenje zadatka osam aviona *A-6E* i šest aviona *F/A-18*. Ostali avioni su poleteli prema planu podrške i obezbeđenja napada osnovnih vazduhoplovnih snaga — navodno bez grešaka koje bi značajnije uticale na izvršenje osnovnog zadatka. Tako je za vreme napada u vazdušnom prostoru na severu Libije letelo oko 100 aviona, helikoptera i bespilotnih letilica, čije su posade »obavljale svoje zadatke na najvišem profesionalnom nivou«.¹⁴

Mornaričke i vazduhoplovne snage su od 1,00 časova vršile intenzivna i strogo dozirana elektronska i osmatračka dejstva. Prema opštoj oceni ta dejstva su bila veoma uspešna i znatno su doprinela neutralisanju libijske PVO i izvršenju napada. Posade aviona *A-7* i *F/A-18* pravovremeno su, u periodu od 1,20 do 1,54 potpuno neutralisale PVO u području Tripolija i Benine (Bengazija). Dejstvovala su protiv-

¹⁴ »Proceedings«, August, 1986, str. 48.

radarskim raketama tipa *ŠRAJK* i *HARM*. Rakeete su lansirane iz ekstremno niskog leta posle propinjanja aviona i kratkotrajnog (do jednog minuta) zadržavanja na visini oko 150—200 m. Rakeete *HARM* lansirane su sa udaljenosti oko 60—70 km, a *ŠRAJK* sa udaljenosti oko 12—16 km. Na osnovna sredstva tripolske PVO bilo je lansirano 16 raketa *HARM* i osam raketa *ŠRAJK*, a 20 raketa *HARM* i četiri rakete *ŠRAJK* na sredstva beninske PVO. Navodno, u to vreme libijska PVO nije lansirala nijednu raketu *SA-2*, *SA-3*, *SA-4/SA-5*, *SA-6* i *CROTAL*. Izuzev sporadičnog dejstva protivavionske artiljerije, prva raketna PVO dejstva izvršena su tek oko 5,20, a »ponos Gadafijeve PVO, mnogo-hvaljene *SA-5* nisu uopšte lansirane«. ¹⁵ Patrole borbene avijacije u vazдушnom prostoru bile su sastavljene od aviona *F-14* i *F/A-18* i nalazile su se u zonama očekivanja oko 30—50 km udaljene od morske obale severno od Tripolija i Bengazija. Iz tih zona štitile su osnovne i ostale snage od eventualnog protivdejstva libijskih aviona i drugih letilica. Avioni su leteli na visinama 2000—4000 m i u svojim zonama su ostali u vremenu od 1,20 do 2,40, odnosno sve do povlačenja svih grupa letilica iz zone borbenih dejstava. Time su bili stvoreni povoljni uslovi za dejstvo osnovnih snaga.

Napad na objekte u Tripoliju izvršen je u vremenu od 1,58 do 2,10 avionima *F-111F*. Oni su prethodno bili navođeni prema Tripoliju od krstarice *Ticonderoga*, a prema objektima napada od aviona *E-2C*. Od ostrva Pantelerija i istočno od tuniške obale leteli su na visini 50—60 m iznad morske površine i velikom brzinom, oko 850—900 km/h. Pošto je do 1,54 bila neutralisana tripolska PVO, avioni *F-111F* sa zapadne strane zaobišli su grad, a zatim su izvršili napad sa njegove južne i istočne strane. Napadali su u grupama 2—3 aviona istovremeno po svim objektima u dva naleta preko svakog od njih. Bombardovano je iz niskog leta laserski vođenim i običnim avio-bombama — *GBU-10* i *BSU-49*. Vođene avio-bombe otkaçivane su na oko 7—8 km od objekta napada, a obične na oko 1—2 km.

Prema meritornim procenama napad na objekte u Tripoliju bio je veoma uspešan. Posle 12 minuta napadnog dejstva svi avioni *F-111F* i *EF-111A* odleteli su na severozapad, prema španskoj vojnog vazduhoplovnoj bazi Rota,

¹⁵ »Proceedings«, Novembar, 1986, str. 51.

u koju su se spustili oko 3,10. Samo jedan avion *F-111F* nije se vratio sa zadatka — kasnija istraživanja su pokazala da se srušio u more na marš-ruti od otoka Pantelerija do Tripolija. To je bio jedini gubitak oružanih snaga SAD. Amerikanci su postigli potpuno iznenađenje na šta ukazuje slaba libijska PVO i upaljena svetla na svim objektima napada koja su i dalje neprekidno gorela. Bez obzira na »nepotrebna preterivanja ili omalovažavanja napada u stranoj štampi«¹⁶ kasnija istraživanja su pokazala da su njegovi rezultati bili sledeći:

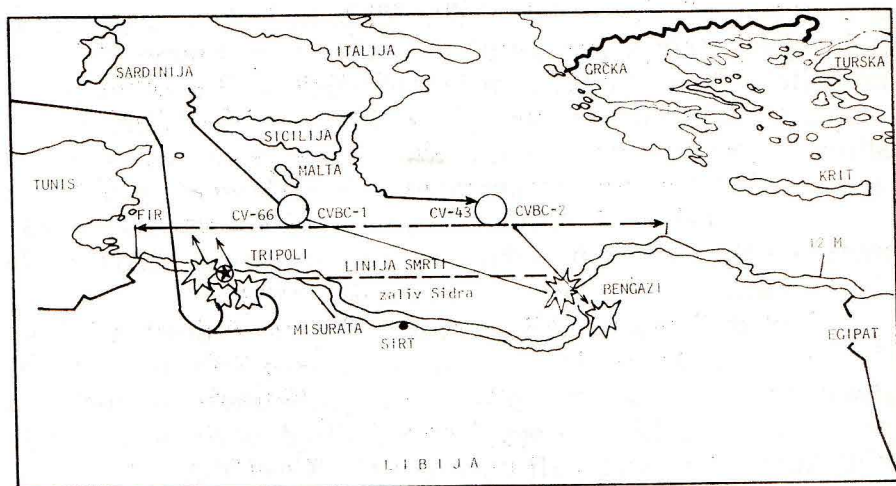
1. na *Sidi Bilal* izvršen je napad sa šest aviona *F-111F*. Samo tri aviona su izvršila uspešnu identifikaciju objekata napada i njihovo bombardovanje avio-bombama *GBU-10*. Rezultat njihovog napada je: srušena zgrada diverzantskog centra, teže oštećene zgrade pomorske akademije i uništen manji broj čamaca;

2. na *Aziziyah Barracks* izvršen je napad sa šest aviona *F-111F*. Takođe, samo su tri aviona izvršila uspešnu identifikaciju objekata napada i njihovo bombardovanje avio-bombama *GBU-10*. Rezultat njihovog napada je: teža oštećenja zgrada u kasarni Bab Al Azazija i rezidencije predsednika pukovnika Gadafija;

3. na *civilni aerodrom Tripoli* izvršen je napad sa pet aviona *F-111F*. Svi avioni su izvršili uspešnu identifikaciju objekata napada i njihovo bombardovanje avio-bombama *BSU-49*. Jedan avion je izveo neuspešan napad, a ostali su uništili dva aviona *IL-76*, teže oštetili tri aviona *IL-76*, i uništili ili teže oštetili tri radarske stanice na aerodromu ili u njegovoj blizini.

Napad na objekte u Bengaziju izvršen je u isto vreme kad i napad na objekte u Tripoliju. Izveden je avionima *A-6E* koji su posle poletanja sa nosača aviona leteli direktno prema objektima napada — bez preduzimanja lažnog manevra. U toku doleta njihovi piloti su posmatrali neutralisanje beninske PVO. Nakon toga su prvo nadleteli objekte napada radi njihove identifikacije, a zatim su ih napali avio-bombama *Mk-82* i *CBU-59* (APAM). Napad je izvršen grupama 2—3 aviona — istovremeno po svim objektima, iz niskog leta i kratkotrajnog propinjanja. Posle 11 minuta dejstva svi avioni su odleteli prema svojim nosačima aviona na koje su se spustili bez nekih većih poteškoća. I u napadu

¹⁶ Isto, str. 52.

Šema 2 — Načelni prikaz oružane agresije na Libiju: 1-Sidi Bilal; 2-Aziziyah Barracks; 3-Tripoli Military Airfield; 4;Benghazi; i 5-Benina Airfield.

na objekte u Bengaziju postignuto je potpuno iznenađenje, jer je i tu libijska PVO bila slaba, a bila su upaljena svetla na svim objektima napada — naročito na beninskom aerodromu.

Opšta je ocena da je napad na Bengazi bio uspješniji od napada na Tripoli. Rezultati napada su bili sledeći:

1. na *Bengazi Military Barracks* izvršen je napad sa šest aviona A-6E. Svi avioni (sa CV-66) izvršili su uspešnu identifikaciju objekata napada i njihovo bombardovanje avio-bombama Mk-82. Rezultat njihovog napada je: uništena su četiri a jedno skladište za avione MIG lakše je oštećeno, teže su oštećene dve veće stambene zgrade a lakše nekoliko manjih stambenih zgrada;

2. na *aerodrom Benina* izvršen je napad sa osam aviona A-6E. Dva aviona nisu izvršila identifikaciju objekata napada, a svi ostali su izvršili uspešne napade — pet aviona avio-bombama CBU-59 i jedan avio-bombama Mk-82. Rezultat njihovog napada je: uništena su 3—4 aviona MIG-23, dva transportna aviona F-27, dva helikoptera Mi-8, skladište vojne opreme i neke pomoćne zgrade; teže su oštećena dva Boeing 727, jedan transportni avion (klipni) i njihovi hangari, i lakše su oštećena 2—3 aviona MIG-23, jedan helikopter Mi-8 i neka vozila.

Svi avioni koji nisu izvršili napad u Tripoliju i Bengaziju odbacili su svoja ubojna sredstva na otvorenom moru

u toku povratka sa zadatka. Navodno, to je ocenjeno u stranoj vojnoj štampi kao rezultat snažne neposredne PVO — naročito dejstva protivavionske artiljerije — i grešaka pilota prilikom identifikacije manjih objekata u naseljenim mestima, u noćnim uslovima. Istovremeno je ocenjeno da su greške pilota u pravovremenom otkaćinjanju i pravilnom vođenju avio-bombi bitno uticale na veći broj žrtava (37 mrtvih i 93 povređenih) koje su oružane snage SAD želele da izbegnu.

Poslednji avioni koji su napustili prostor dejstva bili su dva *F/A-18*. Oni su imali zadatak da koordiniraju spasavanje eventualno oborenih posada i da štite povratak *A-6E* na nosače aviona. Bilo je očekivano protivdejstvo većeg broja libijskih aviona *MIG*, ali navodno piloti nekoliko tih aviona koji su poleteli nisu ispoljili nikakve ozbiljne namere da se upuste u vazdušne borbe.

Nakon povratka svih aviona i helikoptera na nosače aviona, obe *CVBG* privremeno su se povukle na sever — oko 150 M severno od Tripolija i Bengazija. Tu su ostale do 19 sati 18. 04. 1986. godine potpuno spremne da odgovore na svaku akciju libijskih oružanih snaga. Pošto one nisu više ispoljavale neku ozbiljniju aktivnost, osim neuspelog raketnog napada na otok Lampeduzu, snage Šeste flote su napustile prostor dejstava i prešle na redovne mirnodopske aktivnosti.

Ovako su autori iz sastava oružanih snaga SAD prikazali proces izvođenja oružane agresije na Libiju. Uprkos različitim stavovima o ovoj agresiji, smatramo da smo čitaocima prezentirali dovoljno podataka za izvođenje pravih zaključaka o onim aktivnostima iz ratne veštine za koje su najviše zainteresovani.

Kada ocenjuju uspeh operacije u Libiji autori iz oružanih snaga SAD smatraju da je ona u svakom pogledu potpuno uspešla. Uprkos tome, ne gaje nikakve iluzije da njen uspešan završetak označava i kraj terorizma u međunarodnim razmerama. Stoga, preporučuju pripadnicima svojih oružanih snaga da i dalje budu spremni na sličan izazov Libije, jer se »važnost libijskog prostora ne smanjuje«.¹⁷

¹⁷ »Proceedings«, August, 1986, str. 48.

Zaključak

Različite ocene i shvatanja o dejstvima sa distance i o oružanoj agresiji sa distance ne daju nam dovoljno objektivnih razloga da prihvatimo strana ili neka naša nenaučna shvatanja o tome. Naprotiv, ona nas prisiljavaju da ih detaljno izučimo i da na osnovu stečenih saznanja formiramo valjanu teoriju o ovoj oblasti ratne veštine. Za to postoje i drugi razlozi, među kojima je, smatramo, najvažniji traženje optimalnog odgovora za odbranu naše zemlje od mogućih sličnih pretnji.

Svedoci smo kontinuiranog i intenzivnog razvoja snaga, sredstava i teorije o izvršenju oružanih agresija. U tom procesu posebno mesto zauzima razvoj snaga i brojnih sredstava za delovanje i dejstvo po protivniku sa većih udaljenosti, za koje male (vojnotehnički slabije) zemlje nemaju adekvatan paritetni odgovor. Upoređo sa daljim razvojem sredstava nastavlja se razvoj teorije ratne veštine u odnosu na njihovu selektivnu i doziranu upotrebu protiv zemalja na perifernim ratištima NATO, Varšavskog ugovora i vojnih supersila. To se sve neposredno odražava na odbranu slabijih zemalja od ovakvih tipova dejstava, kao i na dalji razvoj njihovog sistema odbrane. *Ovo su zaista dovoljni razlozi da se i kod nas svestranije i organizovanije prate i izučavaju savremena kretanja i dostignuća u domenu razvoja i izvođenja dejstava sa distance, kao i na planu suprotstavljanja tim dejstvima.* Na osnovu takvih saznanja objektivnije bi se mogao proceniti stepen ugroženosti našeg ratišta pa, analogno tome i preduzeti odgovarajuće mere na naučnom, tehničkom, organizacijskom i drugom planu za usavršavanje i jačanje našeg odbrambenog sistema, kako bismo se uspešno mogli suprotstaviti eventualnoj agresiji sa distance u savremenom ratu.

Spisak korišćene literature

1. Christopher Staszak, *Extra Terroriste Attack USA Ship*, »Proceedings«, jun, 1986.
2. D. R. Neutze, *The Gulf of Sidra*, »Proceedings«, jun, 1982.
3. James B. Motley, *A perspective on Low-Intensity Conflict*, »The Military Review«, januar, 1985.

4. *Jane's Fighting Chips 1985—1986*, London, 1986.
5. *Jane's All the World's Aircraft 1986—1987*, London, 1987.
6. *Lokalne vojni*, Voeinzdat, Moskva, 1981.
7. Michael J. Byron, *Fury the Sea — Marines in Grenada*, »Proceedings«, maj, 1984.
8. O'Dwyer—Russell, *Libyans did not shat down F-111*, »Jane's Defence Weekly«, maj, 1986.
9. Robert E. Stumph, *Air War with Libya*, »Proceedings«, avgust, 1986.
10. Tim Zimmermann, *The American Bombing of Libya, A success for coercive diplomacy?* »Survival«, may/june, 1987.
11. W. Hays Parks, *Crossing the like*, »Proceedings«, novembar, 1986.
12. Zbornik radova, *Problems of Contemporary Militarism*, Croom Holm, London, 1980.

SUMMARY

ARMED AGGRESSION AGAINST LIBYA

Armed aggression from a distance has become a habitual practice and method for solving certain military-political problems in theatres peripheral to NATO and Warsaw Pact. Such an aggression has thus become potential danger or threat to all small and militarily weaker countries that are situated in such regions, since they are directly exposed to it. This imposes a general social need for studying such aggressions and finding out optimum solutions, with the aim of getting ready for withstanding such attacks.

The USA and Israel are protagonists of carrying out operations from distance at strategic level and significance, and of the armed aggression from distance in general. Within this context comes also the armed aggression of the USA against Libya in 1986. whereat were applied certain techniques of interest for the art of war. Precisely therefore is the armed aggression of the USA against Libya a good example in studying the process of launching (preparation and execution) of an aggression from distance, and a good source for drawing of certain lessons. Therefore, this article presents the process of lanching of this aggression, based on its presentation given by the Western authors.

RESUME

COMPTE-RENDU DE L'AGRESSION ARMEE CONTRE LA LIBYE

L'agression armée à distance est devenue la pratique et le moyen par lesquels ont été réglés quelques problèmes militaires-politiques dans les théâtres de guerre périphériques de l'OTAN et du Pacte de Varsovie. Par là même elle est devenue une menace potentielle pour tous les pays petits et faibles du point de vue militaire qui se trouvent dans ces régions, car elle les vise directement. D'où la nécessité sociale générale d'étudier ces agressions en vue de rechercher les solutions optimales permettant de s'y opposer avec efficacité.

Les Etats-unis et Israël sont les protagonistes de l'action à distance au niveau et d'un intérêt stratégiques ainsi que des agressions armées à distance. Dans ce contexte-là s'inscrit aussi l'agression armée des Etats-unis contre la Libye en 1986, dans laquelle ont été pratiquées de nombreuses connaissances d'intérêt pour l'art de la guerre. C'est pourquoi l'agression armée par les Etats-unis contre la Libye est un exemple à étudier pour mieux saisir le processus d'exécution /préparation et exécution/ d'une agression armée à distance de type moderne et en tirer l'enseignement. Ainsi le présent article offre la présentation du processus d'exécution de cette agression tel qu'en ont fait le compte-rendu certains auteurs en Occident.

РЕЗЮМЕ

ОЗОР ВООРУЖЕННОЙ АГРЕССИИ ПРОТИВ ЛИВИИ

Вооруженная агрессия на расстоянии стала практикой, при помощи которой решаются отдельные военно-политические проблемы на периферийных театрах НАТО и Варшавского договора. Таким образом она превратилась в потенциальную опасность для всех малых и в военном отношении недостаточно мощных стран, находящихся в этих районах, ибо она непосредственно направлена против них. Это нам навязывает необходимость изучать такие агрессии и изыскивать оптимальные решения для оказания им сопротивления.

Боевые действия на расстоянии стратегического уровня и значения совершали США и Израиль. С этим связана и вооруженная агрессия США против Ливии в 1986 г., в которой использовались многие сознания, представляющие интерес для военного искусства. Именно поэтому вооруженная агрессия США против Ливии и является хорошим примером для изучения процесса подготовки и проведения вооруженной агрессии на расстоянии, а также для использования ее опыта в поучительные цели. По этой причине в настоящей статье и излагается процесс ее проведения так, как о нем писали западные авторы.